

13.8.2018

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle

Asia

Lausunto koskien hallituksen esitystä laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (Lausuntopyyntö asi-anumero STM/779/2017, hankkeen tunnus STM 073:00/2018)

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa. Laissa määritellään:

- työskentelyn vähimmäisedellytykset niissä tilanteissa, joissa henkilö tulee Suomeen työskentelemään
- Suomessa asuminen Kelan toimeenpaneman sosiaaliturvan etuuslainsäädännön näkökulmasta
- milloin Suomesta muuttavaa henkilöä pidettäisiin Suomessa asuvana henkilönä, jonka oikeus asumisperusteisiin etuuksiin voisi jatkua.

Lisäksi esitykseen sisältyy ehdotus siitä, että sosiaaliturvaan kuulumisesta ei annettaisi erillistä valituskelpoista päätöstä, vaan ratkaisu sisältyisi etuutta koskevaan valituskelpoiseen päätökseen.

Lakiehdotuksen esitetään tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Lakiesityksen yhtymäkohdat Melan toimeenpanemaan etuuslainsäädäntöön

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) toimeenpanee maatalousyrittäjän eläkelakia (MYEL) ja työeläkevakuuttaa MYEL-vakuutuksella maatalousyrittäjiä ja apurahansaa- jia. MYEL-vakuuttaminen edellyttää, että henkilön katsotaan asuvan Suomessa tai että häneen sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä EU:n sosiaaliturva- asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen perusteella. Sekä Suomeen tulevan että Suo- mesta ulkomaille lähtevän henkilön työeläkevakuuttamisen ratkaisee Mela.

Lakiesityksen mukaan henkilölle ei enää annettaisi Kansaneläkelaitoksen toimesta erillistä päätöstä siitä, sovelletaanko häneen asumisperusteista sosiaaliturvaa, vaan tämä ratkaistaan lakiesityksen mukaan etuusoikeuden ratkaisemisen yhteydessä. Tällä tarkoitetaan etuusjärjestelmiä, joita Kansaneläkelaitos toimeenpanee.

Keskeinen muutosehdotus on se, että Suomeen työntekijänä tai yrittäjänä tulevan henkilön osalta arvioitaisiin ensisijaisesti työskentelyä koskevien edellytysten täyt- tymistä. Mikäli kyseessä olisi muu kuin työtä tai vastaavaa toimintaa tekevä henkilö, arvioitaisiin vakinaista asumista Suomessa.

13.8.2018

Yrittäjiä ja apurahansaajia koskevat lakiesityksen kohdat

Lakiesityksen 2 §:n 2 momentin 5 kohdassa on todettu, että 1- 4 kohdissa määriteltyjen henkilöiden perheenjäseniin ei sovelleta asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä, ellei heitä pidetä oman ansiotoimintansa perusteella Suomessa työntekijöinä. Melan käsityksen mukaan säännökseen tulisi lisätä myös viittaus 9 §:ssä tarkoitettuihin yrittäjiin ja apurahansaajiin, koska myös näissä tilanteissa on kysymys omasta ansiotoiminnasta eli säännöksen pitäisi kuulua " ellei heitä pidetä Suomessa työntekijöinä, apurahansaajina tai yrittäjinä).

EU-asetuksen 883/2004 mukaisesti yrittäjältä tai apurahansaajalta ei voida vaatia vakinaista asumista koskevan edellytyksen täyttymistä. Etuuslainsäädäntöä sovellettaessa Suomeen yrittäjäksi tulevan henkilön kohdalla arvioitaisiin ensisijaisesti sitä, täyttääkö hän yrittäjän eläkevakuutusta koskevan edellytyksen.

Lakiesityksen 9 §:ssä todetaan, että "*Yrittäjänä pidetään henkilöä **yrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen voimassaolosta** alkaen. EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta Suomeen tuleva apurahansaaja rinnastetaan yrittäjään maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen voimassaolosta lukien. "*

Pykälän ensimmäisessä virkkeessä tulisi mainita YEL-vakuutuksen lisäksi myös maatalousyrittäjän eläkelain mukainen vakuutus, koska yrittäjällä tarkoitetaan määritelmäsäännöksen mukaan myös maatalousyrittäjää, joka on velvollinen ottamaan MYEL-vakuutuksen. On mahdollista, että Suomeen tulee henkilö ja hankkii itselleen maatilaa Suomesta tai avioituu esim. suomalaisen maatalousyrittäjän kanssa ja alkaa harjoittaa toimintaa yhteiseen lukuun. Asumisperusteisen lainsäädännön tulisi näissä 9 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa Melan käsityksen mukaan soveltua samalla tavalla Suomeen tulevaan YEL-yrittäjään, MYEL-yrittäjään ja apurahansaajaan.

Perusteluissa todetaan, että muualta kuin EU-maasta tulevan yrittäjätoimintaa harjoittavan osalta yrittäjätoiminnan vakuuttaminen edellyttää, että yrittäjä asuu ja harjoittaa toimintaansa Suomessa. Melan käsityksen mukaan apurahansaajia kohdellaan EU-asetuksessa samalla tavalla kuin yrittäjiä ja maatalousyrittäjiä, jonka vuoksi 9 §:n sisältö tulisi olla yhdenmukainen yrittäjien ja apurahansaajien osalta. Pykälän sanamuodossa ensimmäisessä virkkeessä ei yrittäjien osalta kuitenkaan ole todettu vastaavasti kuten apurahansaajien osalta, että "EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tulevaan apurahansaajaan". Melan käsityksen mukaan Suomeen maatalousyrittäjäksi tai apurahansaajaksi tulevan kohdalla tulisi arvioida ensisijaisesti MYEL-vakuuttamisen ehtojen täytymistä vastaavasti kuin yrittäjillä. Lain 10 § on perustelujen perusteella tarkoitettu sovellettavaksi muihin kuin työskentelemään tuleviin henkilöihin. Jos 9 §:ssä on rajaus, että EU-maasta tulevan apurahansaajan osalta MYEL-vakuuttaminen ratkaisee, jää sääntelemättä se, että MYEL-vakuuttaminen on ratkaiseva peruste etuusperusteisen lainsäädännön myöntämiselle myös niissä tilanteissa, joissa apurahansaaja tulee muualta kuin EU-maasta eli sosiaaliturvasopimusmaasta tai kolmannesta maasta. Tällöin sovellettavaksi tulisi lain 10 §, mikä on ristiriidassa lakiesityksen ajatuksen kanssa, että työskentelevien henkilöiden kohdalla arvioidaan ensisijaisesti työskentelyä.

13.8.2018

Lisäksi on huomattava, että MYEL 8 a §:n mukaan apurahansaajalta ei edellytetä Suomessa asumista, jos hän tulee EU-maasta tai sosiaaliturvasopimusmaasta (käytännössä lähinnä Yhdysvaltojen kanssa tehty sosiaaliturvasopimus koskee myös apurahansaajia). Tältä osin lakiesityksen 9 §:ssä oleva säännös eroaa nyt MYEL:ssä säädetystä asumisvaatimuksesta (on mainittu vain EU-maat). Lakiesityksen mukaan keskeinen tavoite, että Suomeen työntekijänä tai yrittäjänä tulevan osalta arvioitaisiin työskentelyä koskevien edellytysten täyttymistä. Tämäkin huomioon ottaen olisi tarkoituksenmukaista, että 9 §:n muotoilu vastaisi apurahansaajien osalta sitä muotoilua, mikä yrittäjien osalta on 9 §:ssä.

Edellä selostetun 9 §:n perusteluissa ei apurahansaajien osalta ole käsitelty tilannetta, jossa henkilö saapuu kolmannesta maasta. Kohdassa Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja työeläkelaitosten toimintaan on todettu, että niiden apurahansaajien, joihin Suomen lainsäädäntöä ei sovelleta EU-asetuksen 883/2004 perusteella, Suomessa asuminen määräytyy maatalousyrittäjien tavoin samojen perusteiden mukaan kuin nykyisessä laissa. Nykyisen käytännön mukaan apurahansaajan kohdalla on arvioitu sitä, katsotaanko hänen muuttaneen vakituisesti Suomeen asumaan. Suomeen muuttamisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina on otettu huomioon nykyisen lain 3 a §:ssä säädetty seikat. Tämä luettelo on nyt kuitenkin ehdotettu poistettavaksi uudesta laista. Nykyisen lainsäädännön 3 §:n mukaan Suomessa vakinaisesti asuvana henkilönä pidetään henkilöä, jolla on Suomessa varsinainen asunto ja koti ja joka jatkuvasti ja pääasiallisesti oleskelee täällä. Asumista arvioitaessa lähtökohtana on fyysinen oleskelu Suomessa. Henkilön on oleskeltava jatkuvasti vähintään puolet ajastaan Suomessa. Tulkinnanvaraisissa tilanteissa asuminen ratkaistaan kokonaistilanteen perusteella. Kokonaisvaltaisessa arvioinnissa huomioitavia seikkoja ovat mm. eri maissa oleskelun pituus ja luonne, perheen asuinpaikka, missä lapset käyvät koulua, missä ammatillinen toiminta tapahtuu sekä yhteydet viranomaisiin, mm. verotus ja väestötietojärjestelmän asuinpaikkamerkintä.

Mela ei voisi enää tarkistaa ennen vakuuttamispäätöstä Kelan kantaa asiaan, vaan Mela tekisi arvioinnin itsenäisesti ja uuden lain perusteella työeläkevakuutus olisi peruste Kelan toimeenpanemille etuusjärjestelmille. Tämä lisää Melan vastuuta nykyiseen verrattuna asumisen arvioinnissa ja lisää myös asian selvittelyn vaatimaa työmäärää Melassa. Nykyisessä laissa kolmannesta maasta tulevien osalta on ollut ehtona vähintään vuoden työskentely. Tämä edellytys on nyt poistettu, minkä vuoksi vähintään neljän kuukauden mittaiset työskentelyt Suomessa MYEL-vakuutettavassa työssä tulee nyt selvittää. Työeläkelaitosten itsenäinen ratkaisovalta tarkoittaa myös, että MYEL-vakuutus päätöksestä tehdyn valituksen perusteella työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta tai vakuutusosoikeus voisi antaa asiaratkaisun siltä osin kuin on kysymys Suomessa asumisen osalta tehdystä Melan ratkaisusta.

YEL- ja MYEL-vakuuttaminen edellyttävät, että henkilö asuu Suomessa. Yrittäjien osalta YEL:ssä tai MYEL:ssä ei kuitenkaan suoraan viitata nykyiseen lakiin asumisperusteisesta sosiaaliturvasta, vaan vuonna 2006 annetun lakiesityksen perusteluissa on todettu, että asia ratkaistaan noudattaen asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevan lain periaatteita. Lakiesityksen perustelujen mukaan työeläkelaitosten noudat-

13.8.2018

tama käytäntö ei muuttuisi nykyisestä, vaikka laki johon perusteluissa on viitattu vuonna 2006 kuitenkin kumotaan nyt annettavalla uudella lailla ja uuden lain myötä aiemmin sovelletut periaatteet ovat eräiltä osin muuttumassa. Lakiesityksessä on mm. ehdotettu voimassa olevassa laissa olevan 3 a §:ssä olevan vakinaista asumista Suomessa osoittavan luettelon poistamista, jota sovellettiin Suomeen muuttaviin henkilöihin. Uuden lain keskeinen periaate on, että henkilön oikeus asumisperusteiseen turvaan arvioidaan ensi sijassa työskentelyn perusteella. Koska YEL ja MYEL edellyttävät Suomessa asumista, ja lainsäädäntö, jonka periaatteiden perusteella arvio nykyisin on tehty nyt kumotaan, perusteluista pitäisi käydä ilmi tehdäänkö jatkossa arvio uuden lain periaatteiden pohjalta noudattaen lain 5 §:ssä tai 10 §:ssä säädettyjä periaatteita, vaikkakin YEL/MYEL-vakuutettava henkilö on työskentelevä henkilö. Mikäli arvio tehtäisiin kuten nykyisin, tulisi sovellettavaksi mm. kumotun lainsäädännön 3 a §:ssä tarkoitettu luettelo Suomeen muuton vakinaisuutta osoittavista seikoista. Epäselväksi jää mm. se tuleeko työeläkelaitosten YEL- ja MYEL-vakuuttamisen yhteydessä tutkia oleskelulupaan liittyviä asioita. Lakiesityksen 4 §:n mukaan **asumisperusteista etuuslainsäädäntöä sovellettaessa** henkilön tulee oleskella maassa laillisesti. Jos oleskeluun vaaditaan oleskelulupa, sen on oltava voimassa. Perusteluista ei käy ilmi, tulisiko työeläkelaitoksen nyt tarkkaan selvittää oleskelulupa-asioita, koska MYEL- ja YEL-vakuutus tulee yrittäjien ja apurahansaajien osalta olemaan varsin monissa tilanteissa perusta asumisperusteisen sosiaaliturvan myöntämiselle Kelan etuuslainsäädäntöä sovellettaessa. Koska YEL- ja MYEL-vakuuttaminen edellyttää neljän kuukauden yhdenjaksoista toimintaa, nousee asia jo ajanjakson puolesta aina pohdittavaksi (jos oleskelulupa on lähtökohtaisesti myönnettävä yli kolmen kuukauden oleskeluun) muiden kuin EU-maasta tulevien osalta. Lakiesityksen 10 §:ssä on selkeä viittaus kotikuntalain 4 §:ään, jossa todetaan oleskeluluvan olevan edellytys sille, että kotikunta määräytyy ko. lain mukaisesti. Vastaavaa viittaussäännöstä ei puolestaan ole laikesityksen 9 §:ssä. Käytännössä vastaan voi tulla tilanne, jossa yrittäjätoiminta on alkanut jo aikaisemmin kuin oleskelulupaa on haettu (esim. kolmannelta maasta tulee puoliso maatilalle työskentelemään ja oleskelulupaa ei ole heti haettu) YEL:ssä ja MYEL:ssä ei ole oleskelulupaa suoraan säädetty vakuuttamisen alkamisajankohdan ehdoksi, uudessa asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevassa laissa sen sijaan on suora säännös siitä, että oleskelun on oltava laillista tätä lakia sovellettaessa. Oleskelulupa-asian käsittely voi kestää ja sen myötä se voisi viivästyttää myös MYEL-vakuutus päätöksen antamista.

Ulkomaille lähdön vaikutukset-vuoden aika muuttuu kuudeksi kuukaudeksi

Maatalousyrittäjän eläkelaiissa on kaksi säännöstä liittyen lain soveltamiseen maatalousyrittäjän tai apurahansaajan lähtiessä ulkomaille työskentelemään.

Maatalousyrittäjätoiminta ulkomailla (MYEL 8 §)

Tämä laki koskee myös sellaista ulkomailla työskentelevää maatalousyrittäjää, johon sovelletaan Suomen lainsäädäntöä EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten perusteella, jos tämän lain soveltamisalaan kuulumisen edellytykset muuten täyttyvät.

13.8.2018

Tämän lain mukaisesti vakuutettu ja enintään vuoden muussa kuin EU-, ETA- tai sosiaaliturvasopimusmaassa maatalousyrittäjätoimintaa harjoittava maatalousyrittäjä voi pitää tässä laissa tarkoitetun vakuutuksen voimassa sanotun ajan, jos hän asuu Suomessa.

Apurahansaajan vakuutuksen voimassaolo, keskeyttäminen ja päättyminen (10 b §)

Edellä 10 a §:ssä tarkoitetun vakuutuksen voimassaolo jatkuu apurahansaajan muussa maassa kuin EU- tai ETA-maassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa asumisesta tai työskentelystä huolimatta, jos apurahansaajaan sovelletaan edelleen Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain ([1573/1993](#)) nojalla. Vakuutuksen voimassaolo jatkuu myös apurahansaajan EU- tai ETA-maassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa asumisesta ja työskentelystä huolimatta, jos apurahansaajaan sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen määräysten nojalla.

Lakiesityksen 6 §:n mukaan henkilöä pidettäisiin edelleen Suomessa asuvana, jos hän asuu vakinaisesti Suomessa, mutta oleskelee tilapäisesti ulkomailla enintään kuuden kuukauden ajan. Perustelujen mukaan henkilöä pidettäisiin edelleen Suomessa asuvana sellaisen ulkomailla oleskelun aikana, jonka tarkoitus on kestää enintään kuusi kuukautta. Tämä muotoilu tarkoittanee lakiesityksen perustelut huomioon ottaen sitä, että jos jo alun alkaen tiedetään, että oleskelu tulee kestävänsä 8 kuukautta, ei 6 §:n mukainen edellytys täyttyne ja oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan katkeaa heti ulkomaille lähdöstä lukien. Perustelujen mukaan, jos oleskelun alun perin piti olla ulkomailla alle 6 kuukautta mutta oleskelu jatkuu, ei henkilöä pidetä Suomessa asuvana olosuhdemuutoksesta lukien. Turvan piiriin kuulumisen osalta ratkaisevaa voi siten joissain tilanteissa olla se, miten asia on alun perin ilmoitettu Kelalle.

Lakiesityksen 12 §:n mukaan Suomessa asuvan henkilön asemassa pidetään 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua etuuslainsäädäntöä sovellettaessa edelleen enintään viiden vuoden ajan ulkomailla oleskelevaa henkilöä, joka on päätoiminen opiskelija, tutkija tai apurahansaaja. Lakiesityksen 12 §:ssä ei edellytetä enää nykyisen lain tavoin kiinteitä siteitä Suomeen, vaan pykälä koskee vain tiettyjä henkilöryhmiä ja perustelujen mukaan edellytetään, että henkilö on ulkomaille lähdeittäessä tehnyt työtä tai siihen rinnastettavaa toimintaa tai asunut Suomessa. Yrittäjiä ei säännöksessä mainita lainkaan, mikä tarkoittaa että nk. kolmanteen maahan lähtevän yrittäjän oikeus lakiesityksen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun etuuslainsäädännön mukaisiin etuuksiin olisi aina vain enintään kuuden kuukauden mittainen toisin kuin säännöksessä mainituilla työntekijöillä ja apurahansaajilla. Lakiesityksen perusteluista olisi hyvä käydä ilmi perustelu sille, miksi MYEL- ja YEL-yrittäjille ei uudessa laissa anneta yhdenvertaista oikeutta lakiesityksen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin etuuksiin vastaavalla tavalla kuin lähetetyillä työntekijöillä tai apurahansaajilla. Nykyisin yrittäjillä on ollut enintään vuoden ajan oikeus asumisperusteisiin etuuksiin kolmansiin maihin lähdeittäessä eli vastaavan ajan kuin YEL-tai MYEL-vakuutus voi olla voimassa.

13.8.2018

EU-maihin lähtevien osalta nk. lähetetyn yrittäjän todistus voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi ja oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan säilyy tämän ajan. Lakiesityksen pohjalta jää epäselväksi, miten tulee toimia kuuden kuukauden jälkeen, kun oikeus Kelan asumisperusteiseen sosiaaliturvaan päättyy nk. kolmansiin maihin lähtevien osalta. MYEL 8 § edellyttää kolmanteen maahan lähtevän maatalousyrittäjän osalta, että vakuutus voi pysyä kolmannessa maassa harjoitetusta toiminnasta huolimatta voimassa, jos maatalousyrittäjä asuu Suomessa. Maatalousyrittäjien osalta ei ole suoraa viittausta asumisperusteiseen sosiaaliturvalainsäädäntöön tai sen 6 §:ään. Asumisen osalta soveltamiskäytännössä noudatetaan samoja periaatteita kuin maahan tulevan yrittäjän asumista arvioitaessa eli noudatetaan asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön yleisiä periaatteita ja tehdään kokonaisarvio siitä, voidaanko henkilön katsoa asuvan Suomessa. Täten Melan käsityksen mukaan maatalousyrittäjän MYEL-vakuutus voisi edellytysten täytyessä jatkua vuoden MYEL:ssä säädetyn mukaisesti, mikäli katsotaan että henkilön pääasiallinen koti on edelleen Suomessa, mutta oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan päättyisi kuuteen kuukauteen, koska lakiesityksen 12 §:ssä ei ole säännöksiä siitä, että se voisi yrittäjillä jatkua tätä pidempään. Voi myös tulla tilanne, jossa yrittäjä on lähdössä esimerkiksi 10 kuukaudeksi ulkomaille, eikä yrittäjää siten 6 §:n mukaan pidetä Suomessa asuvana. MYEL:n säännös lähtee kuitenkin siitä, että maatalousyrittäjä voi pysyä MYEL-vakuutuksen piirissä vuoden, jos edelleen asuu Suomessa. Lakiesityksen perusteluissa ei ole nyt käsitelty näitä tilanteita, että voiko työeläkevakuutus kuitenkin jatkua ko. lakien säännösten mukaisesti. Tilanne muuttuu olennaisesti nykyisestä, koska ajanjaksot eivät ole enää samanpituiset (yksi vuosi) kuten nykyisessä lainsäädännössä.

Apurahansaaja lähtee nk. kolmanteen maahan (muuhun maahan kuin EU-maahan, ETA-maahan tai sosiaaliturvasopimusmaahan)

MYEL 10 b §:n 1 momentin mukaan apurahansaaja voi kolmansiin maihin lähtiessään säilyä MYEL:n piirissä, **jos häneen sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain nojalla**. On huomattava, että MYEL 10 b §:n 1 momentissa oleva suora viittaus asumisperusteiseen lainsäädäntöön johtaa siihen, että henkilö voi säilyä MYEL-vakuutuksen piirissä vain, jos häneen säännöksen edellyttämällä tavalla "sovelletaan **Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain nojalla**". Tämän soveltamiskysymyksen voinee ratkaista vain Kela, koska on kysymys sen toimivallassa olevan lainsäädännön soveltamisen ratkaisemisesta.

Kohdassa hallinnolliset menettelyt todetaan, että Kela ei antaisi enää erillistä kirjallista päätöstä asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta. Muutos koskisi sekä Suomeen tulevia, että Suomesta ulkomaille lähteviä. Niissä tilanteissa, kun ulkomailta oleskelu ei vaikuta henkilölle maksettavaan etuuteen, ei annettaisi erillistä sosiaaliturvaan kuulumista koskevaa päätöstä, mutta tieto ulkomailta oleskelusta rekisteröitäisiin Kelan tietojärjestelmään.

13.8.2018

Mikäli Kela ei enää anna nykyisen lain 12 §:ssä tarkoitettua päätöstä lain soveltamisesta ilman, että on kysymys jostakin Kelan maksamasta etuudesta ja sen maksamisen päättymisestä, ei Melalla olisi enää päätöstietoa siitä, sovelletaanko henkilöön uutta Kelan lainsäädäntöä uuden lain 6 §:n tai 12 §:n mukaisissa tilanteissa. Pelkkä tieto henkilön ulkomailla oleskelusta Kelan rekisterissä, ei Melan käsityksen mukaan vastaa MYEL 10 b §:ssä säädettyä edellytystä siitä, että häneen sovelletaan asumisperusteista lainsäädäntöä niissä tilanteissa, joissa Kela ei ole antanut etuuden johdosta asiassa valituskelpoista päätöstä. Esimerkiksi niiden henkilöiden kohdalla, jotka toistuvasti oleskelevat osan vuodesta ulkomailla, tilanne voi olla hyvinkin tulkinanvarainen.

Mela ei voine milloinkaan olla toimivaltainen antamaan päätöstä siitä sovelletaanko henkilöön Kelan asumisperusteista lainsäädäntöä. Tämä tarkoittanee, että olisi muutettava MYEL 10 b §:n 1 momentin sanamuotoa ja säädettävä asia muulla tavalla kuin se on nykyään tehty esim. sääntelemällä MYEL:ssä siitä, miten kauan apurahansaajan vakuutus voi pysyä voimassa.

MYEL-vakuutukseen liittyy eläkevakuutuksen ohella työtapaturmaturva ja sikäli kysymys on merkittävästä sosiaaliturvasta, vaikkei mitään etuutta olekaan maksussa juuri ulkomaille lähdetessä. Sairausvakuutusjärjestelmän osalta lakiesityksen perustelujen mukaan Kela lähettää asiakkaalle tiedon siitä, että turva on päättynyt vaikkei etuutta ole maksussa. Jos MYEL-vakuutuksen voimassaolo ulkomailla sidotaan edelleen suoraan Kelan asumisperusteisen turvan voimassaoloon, tulisi henkilöllä voida olla oikeus hakea Kelalta päätöstä siihen, voiko hän säilyä turvan piirissä lain 6 §:ssä tai 12 §:ssä säädetyllä tavalla. MYEL-vakuutuksen jatkumista ei muutoin pystytä Melassa näillä säännöksillä apurahansaajien osalta ratkaisemaan niissä tilanteissa, joissa Kela ei ole tehnyt etuusasiassa mitään ratkaisua ja sitä kautta ottanut asiaan kantaa. Apurahansaajan kannalta kysymys on merkittävästä sosiaaliturvasta: hän voi lakiesityksen 12 §:n nojalla pysyä 5 vuotta Kelan etuuksien piirissä ja nykyisen MYEL-viittauksen perusteella hänen olisi mahdollista pitää myös MYEL-vakuutus saman ajan voimassa kolmannessa maassa työskennellessään.

Jos suora viittaus asumisperusteiseen lainsäädäntöön säilyy MYEL 10 b §:ssä, on huomattava, että MYEL:n edellä mainitussa säännöksessä on nyt viittaus uudella lailla kumottavaan vanhaan lakiin. Jossakin muussakin lainsäädännössä voi olla viittauksia kumottavaan lakiin. Uudessa laissa olisi hyvä olla tämän johdosta säännös, jossa todettaisiin, että mikäli muualla lainsäädännössä viitataan tällä lailla kumottuun lakiin, katsotaan viittauksen tarkoittavan tätä lakia.

Lopuksi

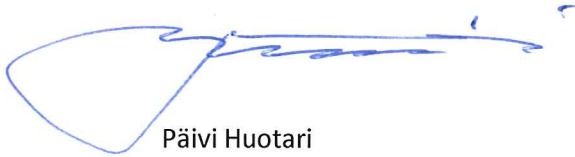
Asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön selkiyttäminen on kannatettava tavoite ja keskeinen muutos, että henkilön oikeutta asumisperusteiseen sosiaaliturvaan arvioidaan ensisijaisesti työskentelyn pohjalta on hyvä. Olisi kuitenkin tärkeätä, ettei Kelan asumisperusteista sosiaaliturvaa koskevat säännökset heikennä maatalousyrittäjän tai apurahansaajan oikeutta pitää MYEL-vakuutus ja MATA-vakuutus voimassa nykyisiä säännöksiä vastaavasti. Kyseessä on kuitenkin ansioeperusteinen vakuutus- ja etuusjärjestelmä, jonka rahoittamiseen vakuutettu osallistuu myös ulkomailla ollessaan maksamalla vakuutusmaksut. Tämän vuoksi voisi olla tar-

13.8.2018

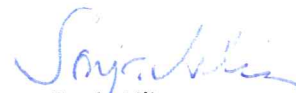
koituksenmukaista pohtia, että olisiko aiheellista kolmansiin maihin lähtevien osalta olla asiasta omat säännökset MYEL:ssä, joissa MYEL-turvan voimassaolo ei olisi sidoksissa asumisperusteisen sosiaaliturvan osalta tehtyihin ratkaisuihin.

Apurahansaajien on Melan käsityksen mukaan mahdollista säilyttää oikeus asumisperusteisiin etuuksiin kuuden kuukauden jälkeenkin. Edellytyksenä on lakiesityksen perustelujen mukaan, että henkilö on ulkomaille lähdettäessä tehnyt työtä tai siihen rinnastettavaa toimintaa tai asunut Suomessa. MYEL 10 b §:ssä MYEL-vakuutuksen jatkuminen ulkomaille lähdettäessä on kolmansien maiden osalta kuitenkin sidottu apurahansaajilla nimenomaisesti juuri siihen, sovelletaanko henkilöön asumisperusteista sosiaaliturvaa ja tämä kysymys ratkaistaan jatkossa vain etuushakemuksen yhteydessä. Apurahansaajien osalta olisikin ennen lain voimaantuloa löydettävä tarkoituksenmukainen lainsäädännöllinen ratkaisu edellä selostettuihin MYEL 10 b §:stä johtuviin ongelmiin, jotta MYEL-järjestelmän toimeenpano onnistuu ulkomaillelähtötilanteissa.

MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAITOS

Päivi Huotari
Toimitusjohtaja

Sonja Lilius
Kehityspäällikkö